

ДАНИЛЮК Юрій Зіновійович

4 серпня 2005 р. на 48-му році життя перестало битися серце відомого українського історика, провідного наукового співробітника Інституту історії України НАН України, члена редакційної колегії “Українського історичного журналу”, головного наукового секретаря Української академії історичних наук, кандидата історичних наук Юрія Зіновійовича Данилюка.

Він народився 17 липня 1958 р. в м. Києві у родині інтелігентів. Батьки зуміли прищепити єдиному синові любов до рідної землі, розвинути інтерес юнака до минулого України. Після закінчення 1980 р. історичного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка він розпочав свій трудовий шлях стажистом-дослідником Інституту історії АН УРСР. Спливали роки, змінювалися керівники, посади, додавалося наукових і громадських відзнак, але залишався той самий єдиний запис у трудовій книжці щодо місця роботи. Інститут історії України на довгі роки став для нього рідною домівкою.

В 1991 р. під керівництвом академіка НАН України П. Т. Тронька Юрій Зіновійович успішно захистив кандидатську дисертацію “Розвиток громадських форм історичного краєзнавства у 1960–1980-х роках”. Дослідження ініціювало початок визнання цього напрямку як галузі історичної науки. Відтак закономірним стало обрання Ю. З. Данилюка заступником голови правління Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Здійснюючи ревізію науково-дослідної тематики, що пов’язувалася з процесами радикальної трансформації вітчизняного суспільствознавства на переломі 1980-х – 1990-х рр., Інститут історії України вже 1990 р. започаткував серед інших проектів і дослідження такої нової для української історіографії теми, як “Увічнення пам’яті жертв незаконних репресій 30–40-х – початку 50-х років у контексті розробки проблем регіональної історії (на матеріалах України)”, науковим керівником якої став Юрій Зіновійович. Виконання її увінчалася публікацією двох знакових для сучасної вітчизняної історіографії колективних праць – “Репресоване краєзнавство: 20–30-ті роки” (1991) та “Реабілітовані історією” (1992).

У 1992 р. Ю. З. Данилюк був серед ініціаторів розробки і запровадження Державної програми “Реабілітовані історією” (керівник – акад. НАН України П. Т. Тронько), покликаної глибоко й всебічно проаналізувати причини та наслідки політичних репресій, повернути українському народові незаслужено забуті імена його державних діячів, митців, учених, відновити історичну справедливість щодо сотень тисяч громадян України. Кабінетом Міністрів України вчений був призначений заступником голови головної редколегії науково-документальної серії книг “Реабілітовані історією”, завідуючим відділом з розробки архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. 1994 р. він ініціював видання часопису “З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ” і був його незмінним головним редактором (на 2005 р. вийшло 21 число видання).

Науковий доробок талановитого ученого нараховує понад 140 фахових публікацій – монографій, збірників статей та документів, розвідок тощо. Сфера дослідницьких інтересів Юрія Зіновійовича обіймала різноманітні проблеми новітньої історії України, зокрема питання історичного краєзнавства й регіональної історії, формування та функціонування радянської тоталітарної системи. Помітним явищем у сучасній вітчизняній історіографії стали його праці “Випробування вірою: Боротьба за реалізацію прав і свобод віруючих в Україні в другій половині 1950-х – 1980-х рр.”, “Опозиція в Україні: Друга половина 50-х – 80-ті рр. ХХ ст”, “Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х – 1980-ті рр.)” й ін., які започаткували новий напрям історичних досліджень.

Відроджена Українська держава за визначний внесок у розвиток історичної науки та історико-краєзнавчого руху нагородила Ю. З. Данилюка орденом “За заслуги” III ступеня, присвоїла звання заслуженого працівника культури України. Неодноразово відзначався він і відомчими нагородами.

Юрій Зіновійович був людиною життєдайної енергії, глибоко переймався справами колег та власних учнів, яким щедро дарував тепло свого серця й був для них не лише наставником, мудрим і досвідченим, а й без перебільшення батьком. Ми і досі пам’ятаємо його тонкий гумор, незліченні розиграші, на які він був напрочуд щедрий та за які ніхто не ображався. Здавалося, цієї енергії стане на довгі десятиліття. Однак доля розпорядилася інакше.

Пам’ять про цю непересічну людину, вчителя, колегу й науковця назавжди збережеться в серцях тих, хто його знав.